

Europa, terra d'autores

 quaderndelesidees.press/europa-terra-dautores/

December 11, 2021

Estiu 1993

Què poden tenir en comú la història sensible i delicada d'una nena que aprèn a viure sense els pares durant un estiu iniciàtic i l'odissea ruda d'una noia solitària, marcada per una pròtesi que porta dins del cap i el seu amor literal pels cotxes, i que es fa passar pel fill desaparegut d'un bomber? Si bé són dues protagonistes a la recerca d'una identitat, a ningú no se li acudiria vincular *Estiu 1993* (Carla Simón, 2017) amb *Titane* (Julia Ducournau, 2021). Si no fos perquè són les obres de dues cineastes que s'han fet un lloc en la memòria cinèfila amb una filmografia ben curta, exponents d'una realitat cada vegada més consolidada, una generació de directores europees nascudes pels volts de la dècada dels vuitanta, prou heterogènia com per desafiar qualsevol etiqueta i desmentir amb trames de signe divers qui insisteixi a encabir-les a totes en un calaix estret carregat de prejudicis, el del mal anomenat «cinema de dones».

La bona acollida d'*Estiu 1993*, premiada a Berlín, va funcionar com a tret de sortida simbòlic per a tota una fornada de cineastes nascudes o educades professionalment a Catalunya, amb un gust per històries íntimes situades en la infància o la primera adolescència, amb algun punt autobiogràfic (l'exemple més clar i recent el tindriem a *Las niñas*, de Pilar Palomero). Algunes d'elles havien iniciat la seva carrera uns anys abans de la irrupció de Carla Simón, però comparteixen una certa visió de l'art de narrar en imatges. Seria el cas de Mar Coll i la seva òpera prima, *Tres dies amb la família*. O de Neus Ballús, una mestra a l'hora de treballar la realitat com si fos ficció, de modelar la vida fins a fer-ne matèria cinematogràfica. Ho va demostrar el 2013 amb *La plaga*, una d'aquelles ocasions afortunades en què el fet que la producció audiovisual en català sigui tan minsa permet coronar als Gaudí pel·lícules més arriscades artísticament del que veiem en altres gales de premis. I ho ha tornat a assolir amb *Sis dies corrents*, la demostració vigoritzadora que des dels patrons del cinema d'autora es pot rodar una gran comèdia. En ella, tres lampistes s'interpreten més o menys a si mateixos i aporten una naturalitat que no sempre trobem en el sistema de castes blindades que sol imperar entre actors i actrius professionals... ni en els amics de l'Albert Serra.

Potser l'element comú que definiria aquestes joves directores és que, així com alguns dels seus col·legues homes bussegen sense complexos en el cinema de gènere, elles s'emmirallen i es reconeixen en la tradició de cert cinema europeu més compromès amb la realitat (i també amb el cinema independent nord-americà més militant d'autores com Kelly Reichardt o Chloé Zhao). No és gaire difícil establir punts de contacte entre el cinema documental de Meritxell Colell, fins i tot en una obra de ficció com era *Con el viento*, i el de la seva admirada Chantal Akerman. Tampoc és descabellat intuir que abans de rodar *La hija de un ladrón*, Belén Funes havia digerit a consciència el cinema social rodat amb tècniques de guerrilla, càmera en mà, dels germans Dardenne. És curiós que els dos referents vinguin de Bèlgica, el cor administratiu d'aquesta Europa desesperada per trobar-se a si mateixa.

Lazzaro Felice

Sense voluntat de ser exhaustiu, i sabent que no és possible mencionar-les a totes, cal aplaudir el pas a la direcció d'una creadora que fins ara s'havia parapetat en la trinxera del guió. Coguionista habitual de Carlos Marqués-Marcet, però també de Jaime Rosales a *Petra*, Clara Roquet ha debutat amb pas ferm en el llargmetratge amb *Libertad*, un nou retrat adolescent que aborda amb una honestedat infreqüent el classisme i les diferències socials, a través d'una amistat d'estiu entre dues noies de condicions econòmiques diferents. Roquet ha estat molt encertada en referir-se a la posició de privilegi de la majoria de cineastes i de l'estranyesa implícita en el fet que artistes de classe mitjana-alta, començant per Alfonso Cuarón a *Roma*, siguin els que ens expliquen històries de pobresa des del punt de vista dels més desfavorits. Més enllà d'adscriure'l a la sensibilitat i a la major capacitat d'empatia femenina, aquest exercici d'autocrítica distingeix una nova manera d'entendre l'ofici, cada vegada més allunyat del demiürg, del geni a qui se li disculpa tot, consagrat a jutjar les qüestions humanes des de la seva talaia moral. Quan entén que no té la veritat absoluta, el millor que pot fer qualsevol artista és plantejar preguntes.

Entre les veïnes de dalt, les realitzadores franceses, n'hi ha una que destaca per aquesta mateixa humilitat, que en el fons no deixa de ser símptoma de saviesa, la mateixa que l'ha portat a despullar de greix innecessari la seva última pel·lícula, *Petite Maman*, una faula preciosa sobre la necessitat de mares i filles de comunicar-se i posar-se en la pell de l'altra. Céline Sciamma és una de les millors directores internacionals en actiu, autora

d'una filmografia sòlida i molt coherent amb la visió del món d'una dona lesbiana, amb joies com *Tomboy* i *Retrat d'una dona en flames*, una obra mestra sobre la supervivència del desig expressat entre murmuris en les societats encadenades per codis de conducta castradors, tant se val que ens trobem en un film d'època gens encotillat com al segle XXI.

Mia Hansen-Løve també treballa amb els sentiments més quotidians com a matèria primera, tot i que ha sabut desafiar l'encasellament. Després del retrat de joventut emocional i contingut d'*Un amour de jeunesse*, es va treure de la màniga *Eden*, una crònica vibrant de l'escena musical de l'electrònica francesa dels noranta, de quan els Daft Punk van decidir no treure's el casc de moto ni per anar al bany. Dirigint Isabelle Huppert a *L'avenir* va certificar que una creadora jove pot escrutar la psicologia de les seves criatures de ficció, tinguin l'edat que tinguin. Ara esperem l'estrena de la seva obra més recent, deutora de la tradició cinèfila europea des del títol, *Bergman Island*.

Titane

En aquest panorama de vocació realista, altres cineastes introdueixen l'element fantàstic com un instrument per pertorbar i tensar les costures. Julia Ducournau seria l'ovella provocadora de la família, com ja va fer evident en el seu debut, *Crudo*, un estudi fascinant de l'entrada en la maduresa i les herències familiars, camuflada sota les formes d'un despertar sanguinolent al canibalisme. Ara presenta *Titane*, la primera Palma d'Or de Canes concedida en solitari a una dona, que ha irromput en el cinema d'aquest 2021 amb l'estrèpit d'un elefant en un taller mecànic. És una pel·lícula agosarada, excèntrica i incòmoda, que voreja constantment el ridícul, sense arribar a caure-hi mai. Podem afegir a la llista la italiana Alice Rohrwacher, autora de *Lazzaro Felice*, una meravellosa faula sobre el contrast entre la vida al camp i a la ciutat, arrelada en el realisme màgic, amb Sergi López temptejant el seu domini de la llengua de Raffaella Carrà. N'hi ha moltes més, creadores amb un univers propi, que estan convertint en norma el que fa anys era excepció, la presència de les dones darrere les càmeres. Potser ben aviat un article com aquest, destinat a enumerar-les i celebrar-les com si fossin espècies exòtiques en una jungla de testosterona, resultarà del tot sobrer i innecessari.

Josep Maria Bunyol Duran

Si t'ha agradat aquest article i vols rebre informació dels pròxims que publiquem, envia'ns el teu nom i el teu correu electrònic.

He llegit i acceptat les condicions establertes en l'avís legal i política de privacitat.

Josep Maria Bunyol Duran

Josep Maria Bunyol Duran (Barcelona, 1975) és guionista de ràdio i televisió, expert en cinema i sèries. Actualment dirigeix i presenta el programa de cinema «Memento» a iCat, és guionista del programa d'història «En guàrdia!» de Catalunya Ràdio, escriu articles d'opinió al web Serializados i és professor associat del Departament [...]

Llegir més